

การนำสถานักเรียน สู่การพัฒนาชีวิตและสังคม

จุดมุ่งหมายสำคัญของสถานักเรียน คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องกระบวนการประชาธิปไตย วิถีประชาธิปไตย การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยอันเป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน เป็นกลไกในการดำเนินงาน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ซึมซับและคุ้นเคยกับบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย มีคารวธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม ในการสร้างความสงบสุขในสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ไปจนถึงสังคมระดับใหญ่ สถานักเรียนเป็นรากฐานที่มีความหมาย และมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เติบโตขึ้น เป็นพลังที่เข้มแข็งในการสร้างสรรค์ความเป็นประชาธิปไตยใน ดังนั้น โรงเรียน จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสถานักเรียน และควรใช้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความมั่งคั่งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

ดังนั้น การดำเนินการกิจกรรมสถานักเรียน จึงเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะของนักเรียน

ที่สังคมคาดหวัง โดยเฉพาะ วิธีประชาธิปไตย รวมทั้งการใช้
หลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาโดย
หลักสันติวิธี อย่างไรก็ตาม ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรนำ
กิจกรรมสถานักเรียน เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนานักเรียน
โรงเรียน และสังคม ในมิติต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาผู้เรียน

1.1 สถานักเรียน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมการสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีทักษะต่างๆ
อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การเห็นคุณค่า
ของตนเอง การรู้จักเห็นใจผู้อื่น การเคารพในเสียงส่วนใหญ่
รับฟังความคิดเห็นเสียงส่วนน้อย เห็นและรู้คุณค่าศักดิ์ศรีของ
ความเป็นมนุษย์ การตระหนักในความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม
การสร้างสัมพันธภาพและรู้จักสื่อสารอย่างเหมาะสม การตัดสินใจ
แก้ปัญหาโดยสันติวิธี รวมทั้ง การมีทักษะในการควบคุมอารมณ์
สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สถานักเรียนเป็นกระบวนการประชาธิปไตย
ที่มีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบซึ่งล้วนแต่ส่งเสริมให้ผู้เรียน
มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ
ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา
ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด รู้จักพอเพียง
มีทักษะในการจัดการ ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบ และ
สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.3 สถานักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักเรียน
ให้มีทักษะในการดูแล ปกป้อง ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของ
ตนเองและเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน

1.4 การมีส่วนร่วมในสถานักเรียนจะช่วยสร้างลักษณะการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ เห็นคุณค่าของระบบการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล เคารพสิทธิเสรีภาพ และกติกาข้อตกลงของหมู่คณะ รู้จักยอมรับและชื่นชมการกระทำของผู้อื่นอย่างมีน้ำใจนักกีฬา

2. ด้านการพัฒนาโรงเรียน

2.1 สถานักเรียนสามารถทำหน้าที่ให้ความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน

2.2 สถานักเรียนเป็นกลไกในการพิจารณา กลั่นกรอง และให้ความเห็นชอบ แผนงาน โครงการ และการจัดกิจกรรมขององค์กรนักเรียนในโรงเรียน

2.3 สถานักเรียนช่วยดูแลทุกข์สุขของนักเรียนทุกคนในโรงเรียน และให้การพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครอง สิทธิ เสรีภาพ และรักษาผลประโยชน์ของทุกคนในโรงเรียน เป็นกำลังสำคัญในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

2.4 สถานักเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือผู้บริหารครู ในการบริหารจัดการทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน

2.5 สถานักเรียนเป็นเสียงสะท้อนเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา สามารถดูแลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนทุกคน

2.6 สถานักเรียนช่วยประสานความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานและเครือข่ายสถานักเรียน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่สถานักเรียน

2.7 สถานักเรียนร่วมดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการสื่อสาร อย่างสร้างสรรค์ ทันทต่อเหตุการณ์ ตรงไปตรงมา เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน

2.8 เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างบรรยากาศ ความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคน ได้เรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ ระบบการปกครองของประเทศ

3. ด้านการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

3.1 ร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายสถานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อร่วมกันจัดตั้งสถานักเรียนระดับประเทศ และก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

3.2 ช่วยให้ออกเสนอแนะและความเห็นต่อรัฐบาลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียนและอื่นๆ

3.3 ร่วมทำหน้าที่สืบสานความรู้ ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ ของชาติ

3.4 ช่วยเสนอความเห็นเกี่ยวกับการพิทักษ์ปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็ก การจัดระเบียบสื่อ การแก้ปัญหายาเสพติด และอบายมุข การใช้ความรุนแรง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

3.5 เป็นผู้นำในการริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนทั่วไปได้ปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือ หรือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การขับเคลื่อน
และเงื่อนไข
ความสำเร็จ

การขับเคลื่อนและเงื่อนไข ความสำเร็จ

สถานักเรียนเป็นกิจกรรมสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำที่ใช้กระบวนการประชาธิปไตยและนำหลักธรรมาภิบาลมาดำเนินงาน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและองค์กรภายนอก จะต้องขับเคลื่อนให้มีการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียน ดังนี้

1. ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 กำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสนับสนุนงบประมาณให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน

1.2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

1.3 สนับสนุนการผลิตสื่อ เอกสารและวิดิทัศน์ เพื่อพัฒนากิจกรรมสถานักเรียน

1.4 กำหนดให้กิจกรรมสถานักเรียนเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา

1.5 เผยแพร่ต้นแบบกิจกรรมดีเด่น และตัวอย่างความสำเร็จของกิจกรรมสถานักเรียน

1.6 กำหนดให้มีการคัดเลือกและประกาศให้เป็นโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน

2. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.1 สนับสนุนการดำเนินการกิจกรรมสถานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานักเรียนในโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.2 ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

2.3 สร้างเครือข่ายสถานักเรียนกับองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน

2.4 ส่งเสริมให้ดำเนินการจัดประชุมสถานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกคณะกรรมการสถานักเรียนระดับเขตเพื่อเป็นตัวแทนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสถานักเรียนระดับประเทศ

2.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมการแข่งขันกิจกรรมสถานักเรียนในระดับต่างๆ

2.6 ส่งเสริมให้สถานักเรียนดำเนินโครงการที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.7 ส่งเสริม ดูแล กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล เพื่อพัฒนาการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน

2.8 เผยแพร่ต้นแบบกิจกรรมสถานักเรียนดีเด่น

2.9 สรุปรายงานผลการดำเนินการสถานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ระดับโรงเรียน

3.1 ดำเนินการจัดกิจกรรมสถานักเรียนให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง

3.2 พัฒนา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีศักยภาพในการดำเนินการจัดกิจกรรมสถานักเรียน

3.3 สร้างบรรยากาศในการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

3.4 ชี้แนะแนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมสถานักเรียนให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนสถานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

3.6 กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล เพื่อพัฒนาการดำเนินการกิจกรรมสถานักเรียน

3.7 เผยแพร่ผลการดำเนินงานของสถานักเรียน

3.8 สรุปรายงานผลการดำเนินการสถานักเรียนเสนอสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

หลักการนำประชาธิปไตยสู่การปฏิบัติ

การใช้หลักความสมานฉันท์

ความสมานฉันท์ หมายถึง ความสามัคคี ประองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีความเห็นพ้องต้องกัน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง โดยอยู่บนพื้นฐานความดี ความเป็นจริง ความเป็นธรรม ความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ความเมตตากรุณา รวมทั้งการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการสันติวิธี ซึ่งควรจะต้องร้อยรัดด้วยวิธีการที่ดี ที่จะช่วยประสานเชื่อมโยงและนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี สามัคคีให้เกิดขึ้นในทุกที่ของสังคม

การจะสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ควรประกอบด้วยแนวคิดหลัก 9 ประการ ได้แก่

1. การเปิดเผยความจริง
2. ความยุติธรรม
3. ความพร้อมในการรับผิดชอบ
4. การให้อภัย
5. การเคารพความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม
6. การยึดหลักสันติวิธีเป็นทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้ง
7. การเปิดพื้นที่ให้ความทรงจำที่เจ็บปวด
8. การแก้ปัญหาในอนาคตด้วยจินตนาการ
9. การยอมรับความเสี่ยงทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

การใช้แนวทางสันติวิธี

สังคมเกิดจากการรวมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการติดต่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ได้อาศัยบรรทัดฐาน คือ กฎหมาย ระเบียบประเพณี สถานภาพ และบทบาทหน้าที่ เป็นที่ยึดถือ และใช้เป็นหลักปฏิบัติ แต่เนื่องจากบุคคลบางคน บางกลุ่ม ขาดคุณสมบัติภายในอันได้แก่ ศรัทธา ศีล การเสียสละ และปัญญา จึงไม่ยอมรับกฎกติกา ระเบียบ แบบแผนวัฒนธรรม ประเพณี ที่ได้ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติของคนในสังคม จึงทำให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มคน ชุมชน และสังคม

ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ปกติของการอยู่ร่วมกัน ในสังคม เพราะบุคคลแต่ละคนมีพื้นฐานการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น คนเราไม่สามารถแก้ไข ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทันที ความขัดแย้งที่ก่อตัวขึ้น จึงขยาย กว้างออกไปเป็นการทะเลาะวิวาทกัน และทวีความรุนแรงขึ้น บทสรุปของความขัดแย้งก็จะกลายเป็นความแตกแยก ทั้งในแง่ ของความคิด การปฏิบัติและผลที่ตามมาก็คือสังคมโดยรวม ขาดความสงบสุข

โดยเหตุผลดังกล่าว นักวิชาการในสังคมไทยจึงพยายาม ที่จะแสวงหาเครื่องมือสำคัญ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหความขัดแย้ง ซึ่งทางออกอย่างหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นคำตอบได้ ก็คือ แนวคิดเรื่องการใช้กระบวนการสันติวิธี หรือการปฏิบัติการ ที่ไร้ความรุนแรง (Non – Violence)

สันติวิธี หมายถึง วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่ความยุติธรรมและความสงบสุขสันติวิธีไม่ใช่ความอ่อนแอหนีปัญหา หรือยอมถุกกระทำ แต่ทว่าเป็นวิธีเผชิญปัญหาความขัดแย้งด้วยสติปัญญา เพื่อเปลี่ยนความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงให้เป็นความขัดแย้งลักษณะอื่นที่ไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นการนำไปสู่โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิด เพื่อเปลี่ยนสถานการณ์ให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นการแก้ไขความขัดแย้ง จึงควรเริ่มจากมาตรฐานการสร้างควมไว้วางใจ ด้วยการเปิดใจรับฟังมุมมองของอีกฝ่ายเกี่ยวกับข้อขัดแย้ง และอาจเริ่มปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายร้องขอ เพื่อการนำไปสู่โอกาสพิจารณาข้อขัดแย้งบางส่วนร่วมกัน รวมทั้งการลดละเจตคติและพฤติกรรมทางลบ

ผู้นำสันติวิธีต้องใช้สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และขันติธรรมในการพัฒนาวิธีจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมกับเงื่อนไขและบริบทของสถานการณ์บนหลักการพื้นฐาน คือ หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง เพราะการใช้ความรุนแรงอาจดูเหมือนช่วยกดขี่หรือระงับปัญหาลงได้ระดับหนึ่ง แต่ความเกลียดชังหรือความเป็นปฏิปักษ์ยังแฝงตัวอยู่ หากข้อขัดแย้งยังไม่ได้รับการแก้ไขถึงรากเหง้า ย่อมรอจ้งหวัะปะทุขึ้นเป็นวัฏจักรใหม่ของความรุนแรง สันติวิธีจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ยั่งยืน